Георги Раковски

Георги Раковски	
български революционер, етнограф и писател	
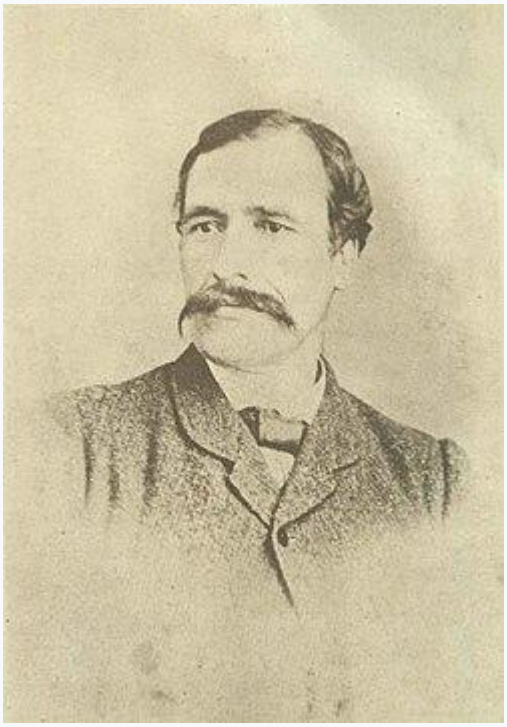	
Роден	Съби Стойков Попович 2 април 1821 г. (стар стил) Котел, Османска империя
Починал	9 октомври 1867 г. (46 г.) Букурещ, Кралство Румъния
Учил във	Велика народна школа
Въоръжена борба	
Кауза	Освобождение на България

Известен с	Първа българска легия Таен централен български комитет
Семейство	
Други роднини	Кръстьо Раковски (внук)
Георги Раковски в Общомедия	

Георги Стойков Раковски (по рождение **Съби Стойков Попович**, известен и като **Георги Сава Раковски**) е български революционер и възрожденец. Раковски е основоположник на организираната националноревюлюционна борба за освобождаването на България, революционен демократ, писател, поет, публицист, журналист, историк и етнограф/етнолог.

Биография

Семейство и образование

Роден е като **Съби Стойков Попович** на 2 април (14 април нов стил) 1821 година в град Котел в семейството на сравнително заможния търговец и занаятчия Стойко Попович и Руска Мамарчева. Дядо му Съби Попович е известен търговец на кожи и поддържа оживени връзки с румънските градове. Чорбаджи Стойко Попович е уважаван терзия, водач на местните еснафи. Той е родом от сливенското село Раково, откъдето идва и приемното фамилно име Рàковски. Майката на Раковски, Руска, е сестра на Георги Мамарчев, един от организаторите на Велчовата завера през 1835 година в Търново, капитан от руската армия, който през юли 1829 година освобождава по време на Руско-турската война (1828 – 1829) Котел и Сливен. Това подтиква Съби да смени малкото си име на Георги, в чест на вуйчо си.

Родната къща на Раковски в Котел не е запазена. Поставена е паметна плоча, указваща мястото, където се е намирала – на ул. „Иван Сивов“, непосредствено зад сградата на община Котел.

В отрязъка между 1828 и 1834 година Георги Раковски учи в килийното училище в родния си град, където освен български изучава и гръцки език. През 1834 година постъпва в училището в Карлово, където учител му е Райно Попович. Раковски напуска Карлово през 1836 година заради върлуващата по това време чумна епидемия.

Раковски оказва голямо влияние на Васил Априлов и първите български борци с елинизма. Самият Априлов, който до този момент носи гръцко име, сменя името си под влияние на Раковски.

В края на 1837 година Раковски заедно с баща си заминава за Цариград, където продължава образованието си в известното гръцко училище в Куручушме, където се подписва като *Савас Стефанидис*.[1] Там Раковски изучава философия, красноречие, богословие, математика, латински език, физика, химия, френски, персийски, арабски, санскрит и други предмети. Под влияние най-вече на Неофит Бозвели, но също така на Иларион Макариополски и Сава Доброплодни, Раковски се включва в борбата за църковна независимост.[2]

Начало на революционната дейност

Портрет на Раковски

През лятото на 1841 година Раковски напуска Цариград и заминава за Браила, където се готви за бунт. Там Раковски става учител по гръцки и френски език с помощта на приятели от Котел. Още с пристигането си в града Раковски успява да си издейства гръцки паспорт от гръцкия консул в града и се подвизава под името *Георги Македон*. За участието му в Браилския бунт от февруари 1842 година е осъден на смърт от местните власти, но като гръцки поданик е предаден на гръцките власти за изпълнение на присъдата. Подпомогнат от гръцкия посланик в Цариград Маврокордатос, Раковски успява да избяга и се установява в Марсилия, където прекарва година и половина[2]. Установява връзка с учещите в Атина българи и създава Македонско общество и Славяно-българско ученолюбиво дружество.

След завръщането си в Котел заедно с баща си Раковски участва в борбата на местните еснафи против чорбаджиите. Наклеветени пред османските власти като бунтовници, те са арестувани, осъдени на 7 години затвор и откарани в Цариград за излежаване на присъдата. В затвора Раковски престоява от 1845 до 1848 година.

Излизайки на свобода, той отново продължава своята революционна дейност. През 1851 – 1854 година пише няколко текста, запазени до днес в ръкопис: „Три съня“, „Неповинен българин“ и „Дневник на четата“. След избухването на Кримската война (1853) Раковски заедно с група българи създава в Свищов „Тайното общество“, което има за задача да събира пари за освобождението и сведения за османските войски, и да ги предава на руското военно командване. Новосъздаденото Тайно общество приема като знаме на бъдещата българска република трибагреника – бяло, зелено и червено. За осъществяването на тази

задача Раковски и неговите другари постъпват като преводачи в турската армия. Тяхната дейност обаче е разкрита и той отново е арестуван. При отвеждането му в Цариград успява да избяга. Членовете на Тайното общество продължават да събират средства, под формата на дарения за читалище, като внасят 20%, а 80% отиват за въоръжение.

През юни 1854 година Раковски организира чета от дванадесет души и броди с нея из Източна Стара планина. Тогава прави опит да се свърже и с руските войски, които по това време са преминали на юг от река Дунав. През есента руската армия се изтегля отвъд Дунава и Раковски разпуска четата си. Известно време се укрива в Котел, където написва преживяното от него в цариградския затвор. По това време написва и първата редакция на поемата си „Горски пътник“.

Раковски в Румъния

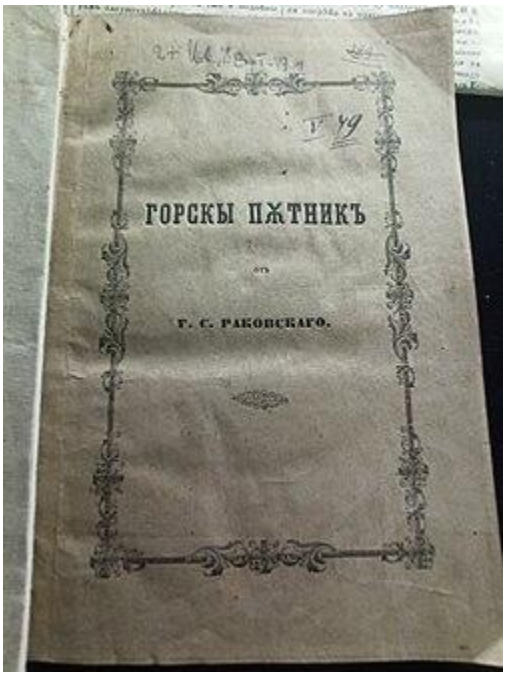

Корицата на книгата „Горски пътник“, на Георги С. Раковски. Експонат на Музея на Възраждането, Варна

В края на 1855 година Георги Раковски се установява в Букурещ, където завършва втората редакция на поемата „Горски пътник“, но още на следващата година се премества в Нови Сад в Австрийската империя, където издава „Предвестник горскаго пътника“. Тук той започва и редактирането на вестник „Българска дневница“. Издава и пробния брой на вестник „Дунавски лебед“. През 1857 година Раковски започва печатането на поемата „Горски пътник“. През същата година по настояване на османските власти той е изгонен от Нови Сад и се прехвърля отново във Влашко. Живее известно време в Галац и Яш, където участва в подготовката за създаване на Болградската гимназия,[3] носеща днес неговото име.

На 7 март 1858 година Раковски преминава от Молдова в Руската империя, тъй като османското правителство оказва силен натиск за екстрадирането му върху молдовския княз Никола Богориди, представител на видния котленски род Богориди. След кратък престой в Кишинев, в края на март той пристига в Одеса, където е приет в дома на видния български търговец Никола Тошков. Със съдействието на Николай Палаузов е назначен за надзирател на българските ученици в Одеската семинария, но радикалните му възгледи предизвикват недоволство и по настояване на Стефан Тошкович е уволнен.[4]

Със съдействието на Одеското българско настоятелство Раковски прави неуспешни опити да започне издаването на български вестник в Одеса, а през 1859 година публикува етнографската книга „Показалец или ръководство как да се

изискват и издирят най-стари чърти нашего бытиа, языка, народопоколениа, стараго ни правлениа, славнаго ни прошествиа и проч.“, която посвещава на Никола Тошков.[5]

Книгата „Горски пътник“, 1857. Експонат на НИМ

През есента на 1860 година Раковски се премества в столицата на Сръбското Княжество – Белград, където продължава своите исторически изследвания. Тук започва и издаването на вестник „Дунавски лебед“, в който се засягат теми от политическо, просветно и стопанско естество, но и такива, свързани с църковно-националната борба, единството на българския народ и др.

По това време започва последното значително преселване на българи в Руската империя, инициирано от руските дипломатически представителства и засегнало главно Видинско, Белоградчишко и Ломско.[6] Раковски започва енергична кампания срещу обезбългаряването на региона и през 1861 година издава брошурата „Преселение в Русия или руската убийствена политика за българите“, в която остро критикува руската политика.[7] Освен това той води оживена кореспонденция по въпроса с общественици, като Пандели Кисимов и Кръстьо Пишурка, и публикува в своя вестник „Дунавски лебед“ десетки статии срещу преселването, както и кореспонденции за тежките условия, при които са поставени преселниците в Руската империя.[8] В резултат и на кампанията на Раковски бежанската вълна бързо затихва, в Ломско руски агенти са прогонвани от българските села, а във Видин тълпи от селяни обсаждат руското консулство, настоявайки да получат обратно паспортите си.[8]

Докато е в Белград, Раковски пише статия в своя вестник и срещу англичаните и издевателствата им спрямо индийския народ. Вестникът излиза на български и на френски език. Публикациите му получават международен отзвук, а индийците го припознават като свой национален герой. През 1998 г. президентът Петър Стоянов открива първото българско училище в Делхи, което носи името „Георги Раковски“.[9]

През 1861 година Раковски изготвя „План за освобождението на България“ и „Статут за едно Привременно българско началство в Белград“. Тези две съчинения бележат нов етап на идейното развитие на Раковски. В тях той за пръв път излиза с идеята за създаване на *„ръководен център на борбата“*, както и организирането на територията на Сръбското Княжество на една армия, която да премине в България и да вдигне на въстание българското население. За ръководство на въстанието Раковски предвижда едно ***Привременно българско правителство***, което е създадено през юни 1862 година в Белград под негово председателство.

Брой I на „Дунавски лебед“

На него се възлагало управлението на всички дела, отнасящи се до „*всеобщото българско въстание*“. В духа на тези разбирания Раковски се заема и с организирането на революционната армия и такава е създадена през 1862 година в лицето на Първата българска легия в Белград. През юни 1862 година Легията участва в боевете с турския гарнизон на белградската крепост Калемегдан. Нейното разтурване (след нормализиране на отношенията между Сърбия и Османската империя) показва слабата страна в плана на Раковски. Поставянето на ръководния център вън от пределите на страната, както и изграждането на революционна армия на чужда територия поставяли националноревюлюционното движение в зависимост от политиката и целта на други държави. В същото време напрегнатите отношения между Османската империя и балканските държави давали основание на Раковски да вярва, че е възможно изграждането на един балкански съюз, в който да бъде отредено място и на българския народ.

Последни години

Брой X (последен) на „Бъдущност“

През пролетта на 1863 година, със съгласието на сръбското правителство, Раковски предприема разговори в тази насока в Атина и Цетина с видни обществени и политически дейци. След неуспеха на мисията си, в края на 1863 година Раковски се установява отново в Букурещ, където се надява да намери по-добри условия за осъществяването на своите идеи. Там от март 1864 година започва издаването на вестник „Бъдущност“. След спирането на вестника на 19 юли 1864 година Раковски издава на български и румънски език и единствения брой на вестник „Бранител“ с цел създаване на българско-румънски съюз. Същевременно успява да довърши и през 1865 година да издаде подготвеното още в Одеса списание „Българска старина“.

В края на 1866 година Раковски образува „Върховно народно българско гражданско началство“ в лицето на Тайния централен български комитет (ТЦБК).[10] Според Христо Македонски обаче ТЦБК е създаден без знанието и одобрението на Раковски.[11][12] Ръководството на новата организация се състои от седмина членове: председател, подпредседател и още петима членове. Неговата задача е да координира, организира и да изпраща чети в поробената България, като по такъв начин да бъде сложен край на безразборното прехвърляне на такива чети в българските земи.

През 1866 година Раковски отново посещава Руската империя, прекарва известно време в Кишинев, Каприянския манастир и Одеса и преминава през българските колонии в Южна Бесарабия. Целта му е да събере пари за организиране на въоръжени чети, както и да подготви участието в тях на бесарабски българи. Той не постига голям успех с намирането на пари, заради натиска на руската полиция върху българската общност в Одеса.[13]

На 1 януари 1867 година новата организация издава „Привременен закон за народните горски чети за 1867-о лято“, в който са записани организационният принцип на изграждането на четите и правата и задълженията на самите четници. Раковски твърдо вярва, че със създаването на добре организирани чети ще може да се вдигне народа на борба и ще се постигне освобождението му.

Черногорският войвода Джуро Матанович и Георги Раковски, около 1861 година, Сърбия

През пролетта на 1867 година са прехвърлени четите на Панайот Хитов и на Филип Тотю.

Георги Раковски умира след тежко боледуване от туберкулоза на 9 октомври 1867 година в 2 часа след полунощ. Най-близките приятели и съратници на Раковски организират погребението му.[14] Погребан е на 10 октомври в гробищата Щербан водъ (Белу), Букурещ[15] (гробът е отстъпен от Никола Балкански). Присъстват стотици български емигранти, чужди дипломатически представители, румънски журналисти и общественици.

Костите на Раковски и аферата на Коста Паница в България

През 1884 – 1885 година русенските патриоти излизат с призив към Министерството на външните работи за съдействие да пренесат тленните останки на Раковски на българска земя и да останат в Русе.[14] С писмо от 24 март 1885 г. сестрата на Раковски Неша категорично отказва това предложение, като отбелязва: „Аз никога не ще се съглася братовите ми кости да се пренесат другаде, освен в Котел. Брат ми е роден в Котел и там трябва следователно да се пренесат и погребат костите му“. Създадена е организация за целта, за председател на комисията по пренасяне костите на Раковски е избран Коста Паница – участник в Сръбско-турската война, Руско-турската война (1877 – 1878), деец на Македоно-одринското революционно движение. Междувременно за нуждите на ВМОРО Коста Паница събира пари и оръжие. През февруари 1885 г. Филип Тотю по поръчение на Паница се прехвърля в Румъния и там с помощта на румънския касоразбивач Нико Жеоржеско убиват и ограбват в Крайова богатия

българин Христо Калъпов. Пак по идея на Коста Паница плячката от наполеони, брилянти и облигации трябва да бъде прехвърлена в България с тленните останки на Раковски. Прехвърлянето е насрочено за 2 юни 1885 г. Предната нощ доверени лица на Паница поставят в ковчега всичко откраднато. Костите на Раковски са пренесени с българския кораб „Взрив“ до Русе, а още същия ден до Лом и оттам до София. В София е организирана траурна процесия, начело на която върви княз Батенберг.

Пантеон на Георги Раковски в Котел

Първоначално костите са занесени за съхранение в тавана на столичното общинско управление, а после – поставени до олтара на църквата „Св. Неделя“. Парите и скъпоценностите са изваден от ковчега, но аферата се разкрива. През 1888 г. ген. Андрей Блъсков вижда тленните останки на Раковски заровени в един ъгъл на църквата, а през 1909 г. Григор Начович, дипломатическият ни агент в Букурещ през 1885 г., действал най-енергично за пренасянето им, алармира, че са захвърлени на църковния таван. Общинският столичен съвет взема решение да ги погребе в софийските гробища, но това не се случва и те си остават на тавана. След атентата през април 1925 г. взривната вълна ги сгромолясва на пода в църквата. Истинско чудо е, че остават относително неповредени, благодарение на металната ракла. През 1942 г. по инициатива на котленската общественост са пренесени в родния му град. Така след 57 години тленните останки на Раковски стигат до родното му място. Понастоящем саркофагът е изложен в Пантеона на Георги Раковски в Котел, построен през 1981 година по случай честването на 1300-годишнината от създаването на България.

Значение на делата на Раковски

Памет

На Георги Раковски са наречени град Раковски, улица в центъра на София (Карта) и улица във Варна (Карта).

Съчинения

„Българските хайдути“

- Предвестник Горскаго Пътника (1856, Нови Сад)
- Горски пътник (1857, Нови Сад)
- Показалец или ръководство как да се изискват и издирят най-стари чьрти нашего бытиа, языка, народопоколениа, стараго ни правлениа, славнаго ни прошествиа и проч. Чяст първа. Одеса, 1859
- Неколко речи о Асеню Пьрвому, 1860
- Кратко разсъждение върху тъмния и лъжовния начяла, на коих е основана стара повестност европейских народов (1860)
- Български за независимото им свящество днес възбуден въпрос и нихната народна църква в Цариград. (1860, Белград)
- Глас Едного Българина (1860)
- Отговор на богословска гръцка брошура (1860)
- Преселение в Русия или руската убийствена политика за българите[17], 1861 (Текст). Преиздадена през 1886 от Захари Стоянов с негов предговор. (Текст на изданието от 1886).
- в. „Дунавски лебед“, 1860 – 1861
- Български вероизповеден въпрос с фанариотите и голямая мечтайна идея панелинизма, Букурещ, 1864
- Българска старина, 1865
- Българските хайдути, 1867
- Съчинения. Под ред. на М. Арнаудов. София, 1922

- Автобиография и мемоари (1925, София).
- Архив на Г. С. Раковски. Т. 1 – 4. София: БАН 1952 – 1969
- Съчинения в 4 тома. Ред. кол. В. Трайков, К. Топалов, Св. Гюрова. София: Български писател, 1983 – 1988

Източници

- *Тази статия се основава на материал от Словото, използван с разрешение.*

Част от архивите му се съхраняват във фонд № 1 на Българския исторически архив в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.[18]

Бележки

Уикиизточник разполага с оригинални творби на / за:
Георги Раковски

Уикицитат съдържа колекция от цитати от/за
Георги Раковски.

1. Crampton, R. J. (1997): *A Concise History of Bulgaria*. Cambridge University Press, ISBN 0-521-56719-X, стр. 77
2. Трайков, Веселин. Георги Стойков Раковски. София, Издателство на БАН, 1974. с. 44 – 68.
3. Дойнов 2005, с. 251.
4. Дойнов 2005, с. 251 – 252.
5. Дойнов 2005, с. 252 – 253.
6. Дойнов 2005, с. 137 – 148.
7. Дойнов 2005, с. 151 – 153.
8. Дойнов 2005, с. 154 – 155.
9. В Индия няма 26 училища, кръстени на Г. С. Раковски | БНР // bnr.bg. Посетен на 22 март 2024.
10. R. J. Crampton: *A concise history of Bulgaria*, Cambridge University Press, 2005, стр. 76
11. Записки на Христо Н. Македонски (1852 – 1877) // Архивиран от оригинала на 25 април 2012. Посетен на 18 февруари 2011.
12. "Кой кой е сред българите XV-XIX в." историчски енциклопедичен сборник под редакция и съставителство на проф. Илия Тодев, Анубис 2000, 132 стр.
13. Дойнов 2005, с. 253.
14. Боян Драганов. От Русе започва тъмната афера с костите на Раковски
15. Лъчезар Тошев. Свищовски възрожденци в Букурещ
16. Биография на Раковски във Виртуалната библиотека „Словото“
17. Една забранявана и малко известна книжка на Георги Раковски за руската антибългарска политика // Видин-онлайн. Архивиран от оригинала на 3 септември 2014. Посетен на 2 септември 2014.

18. Списък на архивните фондове, съхранявани в Български исторически архив при Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ // nationallibrary.bg. Посетен на 14.4.2023.

Цитирани източници

- Дойнов, Стефан. Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751 – 1878). София, Академично издателство „Марин Дринов“, 2005. ISBN 954-322-019-0.

Външни препратки

- Георги Раковски – основоположникът на националноосвободителното движение
- От и за Георги Раковски в Своден каталог НАБИС – национален каталог на академичните библиотеки в България
- Георги Раковски в Световната дигитална библиотека
- Произведения на Раковски във Виртуалната библиотека „Словото“
- Поемата „Горски пътник“ във Виртуалната библиотека „Словото“
- „Раковски като личност и обществен деец. По случай седемдесет години от смъртта му – 8 октомврий 1867 година“, Тома Карайовов от Скопие, публикувано в сп. „Отец Паисий“, год. X, книга 8, София 1937 година
- Вера Бонева. „Най-народнийт мъж българин“: Георги Ст. Раковски във възрожденското публично пространство (1868 – 1878). // Библиотека, 2021, кн. 3, 16 – 22.
- Надя Данова, „Неистовий Раковски“. Разговор с проф. Надя Данова“, сп. „Култура“, кн. 4 (2977), Април 2021